

Adroddiad i'r	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod	23 Ionawr 2024
Cadeirydd Craffu	Y Cynghorydd Huw O Williams, Cadeirydd Pwyllgor Craffu Cymunedau
Pennaeth Gwasanaeth	Catrin Roberts, Pennaeth Gwasanaeth Cymorth Corfforaethol: Pobl
Awdur yr adroddiad	Rhian Evans, Cydlynnydd Craffu
Teitl	Canlyniad Adolygiad y Pwyllgor Craffu Cymunedau o Benderfyniad y Cabinet yn ymwneud â'r cynnig am arbedion i'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd/Siopau Un Alwad

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

- 1.1. Y canlyniadau a gyrhaeddwyd gan y Pwyllgor Craffu Cymunedau yn dilyn ei adolygiad o benderfyniad y Cabinet ar 19 Rhagfyr 2023 yn ymwneud â'r 'Cynnig am Arbedion i'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd/Siopau Un Alwad'.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

- 2.1. Er mwyn cyflwyno canlyniadau ac argymhellion yn dilyn adolygiad y Pwyllgor Craffu Cymunedau o benderfyniad y Cabinet yn ymwneud â'r 'Cynnig am Arbedion i'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd/Siopau Un Alwad'.
- 2.2 Gofyn i'r Cabinet adolygu ei benderfyniad gwreiddiol gan ystyried casgliadau ac argymhellion y Pwyllgor Craffu.

3. Beth yw'r Argymhellion?

Bod y Cabinet:

- 3.1 yn cydnabod arsylwadau, canlyniadau ac argymhellion y Pwyllgor Craffu Cymunedau yn dilyn ei adolygiad o benderfyniad y Cabinet yn ymwneud â'r 'Cynnig am Arbedion i'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd/Siop Un Alwad'; ac
- 3.2 yn cytuno i argymhelliad y Pwyllgor i ohirio gweithrediad y penderfyniad nes bydd mwy o waith archwilio wedi'i gwblhau er mwyn canfod ffynonellau cyllido amgen sydd ar gael i'r Cyngor a chyrrff partner eraill yn y sector preifat neu'r sector cyhoeddus.

4. Manylion yr adroddiad

- 4.1 Ar 19 Rhagfyr 2023 ystyriodd y Cabinet adroddiad ar 'Gynnig am Arbedion i'r Gwasanaeth Llyfrgelloedd/Siopau Un Alwad'. Wedi trafod y mater penderfynodd y Cabinet ei fod yn:
 - (a) *nodir adroddiad ac yn cymeradwyo'r cynnig i leihau oriau agor Llyfrgelloedd/Siopau Un Alwad o oddeutu 40%, ynghyd ag arbedion cysylltiedig mewn rhannau eraill o'r gwasanaeth, i roi arbediad disgwylidig o £360,000, a*
 - (b) *chadarnhau ei fod wedi darllen, deall ac ystyried yr Asesiad o'r Effaith ar Les (Atodiad 1) fel rhan o'i ystyriaethau."*
- 4.2 Mae gweithdrefn 'galw i mewn' y Cyngor yn diffinio'r broses os yw'r Pwyllgor Craffu'n dymuno arfer ei bwerau statudol i adolygu neu graffu ar benderfyniadau gweithredol, a gofyn i'r sawl sy'n gwneud penderfyniadau ailystyried penderfyniad a wnaed, cyn iddo gael ei weithredu.
- 4.3 Cyhoeddwyd penderfyniad y Cabinet ar wefan y Cyngor ar 21 Rhagfyr 2023. Rhwng 29 Rhagfyr 2023 a 2 Ionawr 2024, derbyniwyd e-byst 'Rhybudd o Alw i Mewn' yn ymwneud â'r penderfyniad uchod gan y nifer angenrheidiol o gynghorwyr nad ydynt yn aelodau o'r Cabinet. Yr oedd hyn o fewn yr amserlen o 5 niwrnod gwaith a nodir yn 'Rheolau Gweithdrefn Galw i Mewn' y Cyngor. Gellir gweld y sail ar gyfer Galw i Mewn yn Atodiad 1 ynghlwm.

- 4.4 Mae gweithdrefn 'galw i mewn' y Cyngor yn nodi y dylid cynnal cyfarfod arbennig o bwyllgor craffu o fewn 5 niwrnod gwaith o dderbyn y Rhybudd o Alw Penderfyniad i Mewn oni bai bod fod gan bwyllgor craffu gyfarfod wedi ei drefnu o fewn y cyfnod hwnnw. Mae'r weithdrefn hefyd yn nodi y gellir ymestyn y cyfnod hwn os yw'r sawl sy'n gwneud y penderfyniad a Chadeirydd y pwyllgor craffu yn cytuno i estyniad. Gan nad oedd unrhyw gyfarfodydd ar gyfer unrhyw Bwyllgor Craffu'r Cyngor wedi cael eu trefnu o fewn y cyfnod amser dynodedig, cytunwyd ymestyn y llinell amser rhwng y rhai a wnaeth y penderfyniad a Chadeirydd y Pwyllgor Craffu Cymunedau er mwyn gallu cynnal Cyfarfod Arbennig i drafod y penderfyniad a alwyd i mewn ar gyfer craffu. Cynhaliwyd y Cyfarfod Arbennig hwn ar 11 Ionawr 2024. Mae copi o'r [adroddiad](#) a'r atodiadau a gyflwynwyd i'r Pwyllgor ar gael ar wefan y Cyngor (eitem 4 ar y rhaglen). Gellir hefyd gweld [trafodaeth](#) y Pwyllgor ar yr uchod ar wefan y Cyngor.
- 4.5 Cafwyd trafodaeth helaeth yn y cyfarfod ar y materion a amlinellwyd yn y 'Rhybudd Galw Penderfyniad i Mewn' (gweler Atodiad 1), gyda chyfeiriad penodol at y nifer uchel o ymatebion a dderbyniwyd yn yr ymgynghoriad cyhoeddus.
- 4.6 Roedd gan y Pwyllgor bryderon penodol o ran yr effaith posibl o leihau oriau agor ar argaeledd:
- a hygyrchedd y gwasanaeth llyfrgelloedd a siopau un alwad i breswylwyr, yn arbennig y rhai mwyaf diamddiffyn a thrigolion wedi'u heithrio yn ddigidol yn y sir.
 - cyfleusterau llyfrgell ar gyfer eu defnyddio fel 'canolfannau clyd' ar gyfer y rhai a effeithir arnynt fwyaf gan yr argyfwng costau byw, y rhai sy'n profi arwahanrwydd cymdeithasol, yn ogystal ag unigolion sy'n byw â phroblemau iechyd hirdymor a'u gofalwyr.
 - cyfleusterau llyfrgell ar gyfer plant a phobl ifanc i'w defnyddio i astudio neu waith ymchwilio, neu fel lloches ddiogel i ffwrdd o sefyllfaoedd personol neu deuluol anhrefnus.
 - llyfrgelloedd i'w defnyddio gan grwpiau cymunedol/sefydliadau gwirfoddol i gynnal digwyddiadau lles/grwpiau cefnogi, neu er mwyn i

sefydliadau busnes ddarparu gwasanaethau cynghori gwerthfawr i drigolion.

- 4.7 Yn ogystal â'r uchod, roedd y Pwyllgor hefyd yn bryderus am yr effaith niweidiol rhagweledig y byddai'r penderfyniad yn ei gael ar ysbryd y staff ac effaith colli staff profiadol ar gapasiti'r Gwasanaeth yn y dyfodol i ddarparu gwasanaethau o'r radd flaenaf. Roedd gan aelodau'r Pwyllgor hefyd bryderon am y canlyniadau negyddol anfwriadol y gallai'r penderfyniad ei gael ar wasanaethau eraill y Cyngor, sydd eisoes yn profi pwysau difrifol, h.y. y gwasanaethau gofal cymdeithasol plant/oedolion ac addysg.
- 4.8 Ar ddiwedd y drafodaeth penderfynodd y Pwyllgor atgyfeirio'r penderfyniad yn ôl i'r Cabinet ar gyfer ail ystyriaeth. Sail yr atgyfeiriad yw bod y Pwyllgor yn teimlo, cyn i'r Cabinet gymryd y penderfyniad i leihau oriau agor y Llyfrgelloedd/Siopau Un Alwad, na wnaed digon o archwiliadau gyda chyrrff allanol neu sefydliadau allanol mewn ymdrech i sicrhau cyllid neu adnoddau eraill er mwyn helpu cynnal y lefelau gwasanaeth presennol. O ganlyniad, wrth benderfynu gofyn i'r Cabinet ail ystyried ei benderfyniad gwreiddiol, mae'r Pwyllgor yn argymhell bod y Cabinet yn gohirio gweithrediad y penderfyniad gwreiddiol er mwyn hwyluso gwaith archwilio gyda sefydliadau preifat, cyhoeddus a gwirfoddol gyda'r golwg o sicrhau ffynonellau ariannu amgen posibl i helpu cynnal ac ehangu darpariaeth y gwasanaeth yn y dyfodol.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at Gynllun Corfforaethol 2022 i 2027: Y Sir Ddinbych a Garem?

5.1. Gweler Adran 5 adroddiad y Cabinet dyddiedig 19 Rhagfyr 2023.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

6.1. Gweler Adran 6 adroddiad y Cabinet dyddiedig 19 Rhagfyr 2023.

6.2. Gweler Datganiad y Prif Swyddog Cyllid, Adran 9 isod o ran y costau posibl sy'n gysylltiedig â chefnogi argymhellion Craffu.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

7.1. Gweler Adran 7 adroddiad y Cabinet dyddiedig 19 Rhagfyr 2023.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

8.1 Mae'r adroddiad hwn yn cyflwyno casgliadau'r broses Graffu a'r argymhellion sy'n deillio ohoni.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

9.1 Mae adroddiad y Cabinet dyddiedig 19 Rhagfyr 2023 yn nodi y bydd y cynnig yn rhyddhau arbedion blynyddol disgwylidig o £360,000. Mae'r arbedion hyn wedi cael eu cynnwys yn y cynigion i osod cyllideb gytbwys ar gyfer 2024/25 (wedi'i gynnwys mewn man arall ar raglen y Cabinet). Wrth gyrraedd ei benderfyniad, dylai'r Cabinet ystyried yr effaith ar gyllideb 2024/25. Mae gohirio yn debygol o arwain at beidio â bodloni'r lefel hwn o arbedion, gan olygu y bydd angen dod o hyd i lefel amgen o arbedion, cynyddu Treth y Cyngor ymhellach, neu dynnu i lawr o gronfeydd wrth gefn.

10. Pa risgiau sydd yna ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

10.1. Dylai unrhyw benderfyniad i gymeradwyo argymhellion y Pwyllgor Craffu mewn perthynas â phenderfyniad gwreiddiol y Cabinet liniaru'r risg i'r Cyngor o ymateb niweidiol gan gymunedau a/neu sylw negyddol gan y cyfryngau mewn perthynas â'r cynnig arbedion hwn.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

11.1. Adrannau 21(2) a (3) o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000; ac

11.2 Adran 7.4.2(a) o Gyfansoddiad y Cyngor, sy'n datgan "Gall Pwyllgorau Craffu adolygu a chraffu ar [benderfyniadau'r Cabinet]" ac Adran 7.4.2(d) sy'n datgan y gall y Pwyllgor "[wneud] argymhellion i'r Cabinet... sy'n deillio o ganlyniadau'r broses graffu."